

DIEREN, NATUUR EN MILIEU IN ALLE STATEN

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
PARTIJ VOOR DE DIEREN
PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN 2011**

GEEF DE DIEREN IN NOORD-BRABANT EEN STEM

Inhoud

Inleiding	1
1. Dieren, natuur en milieu in de provincie	3
2. Veehouderij en landbouw	4
3. Natuur en milieu	7
4. Dieren in het wild	10
5. Economische ontwikkelingen	14
6. Energie	16
7. Verkeer en vervoer	19
8. Een aangename samenleving	21

Inleiding

De Partij voor de Dieren is de eerste en enige partij ter wereld die de belangen van dieren, natuur en milieu centraal stelt en verder kijkt dan het korte termijnbelang van de eigen soort. Dit heeft een nieuwe politieke stroming op gang gebracht die zich niet laat vangen in termen van 'links' of 'rechts' of van traditionele levensbeschouwelijke stromingen. De Partij voor de Dieren biedt plaats aan mensen die vanuit zeer uiteenlopende achtergronden elkaar vinden in een gedeelde zorg en verantwoordelijkheid voor alles wat leeft.

'Alles van waarde is weerloos'. Dit gaat vooral op voor alles wat het meeste waard is voor het leven: schone lucht, schoon water, een schone bodem, een stabiel klimaat en een harmonieuze omgang tussen alle levende wezens. De Partij voor de Dieren wil het heersende recht van de sterkste doorbreken en opkomen voor de belangen van de zwakste. Dieren zijn dat in onze samenleving bij uitstek. Net als natuur- en milieuwaarden.

De vele crises die onze planeet teisteren zijn veroorzaakt door menselijk toedoen. Als we niet snel tot andere beleidskeuzes komen, brengt dit komende generaties in onoverkomelijke problemen. Keuzes op provinciaal niveau hebben hier direct mee te maken. De Provinciale Staten hebben namelijk de instrumenten in handen om de noodzakelijke omslag in denken en handelen te bespoedigen. Essentieel hierbij is een duidelijke visie op de korte en lange termijn. Ook is het van belang dat er heldere keuzes worden gemaakt op basis van de principes mededogen, duurzaamheid, persoonlijke vrijheid en persoonlijke verantwoordelijkheid.

Provinciebesturen hebben een directe en bepalende invloed op het dierenwelzijn, de natuur en het leefmilieu. Hun zorg voor dieren, maar ook voor het leefmilieu en het leven als geheel laat nu veel te wensen over. Hoe is het bijvoorbeeld mogelijk dat er nog steeds provincies en gemeentes zijn die de expansie van de dieronterende vee-industrie stimuleren? De veehouderij stoot 40 % meer broeikasgassen uit dan alle auto's, vliegtuigen, treinen, schepen, motoren en trucks samen. Hoe kan een provinciebestuur de intensieve veehouderij stimuleren als bovendien de ontwikkeling van gevaarlijke resistente MRSA-bacterie, de ESBL-bacterie en de Q-koorts sterk gerelateerd kan worden aan de intensieve veehouderij? Korte termijndenken, onwil en/of onkunde lijken zo het provinciale bestuur te bepalen. Dat moet echt anders. Een respectvolle omgang van de mens met het omringende leven is daarbij onontbeerlijk.

Bezuinigingen domineren het debat over de overheidsfinanciën. Ook de Partij voor de Dieren beseft dat de begroting anders zal moeten, maar ziet vooral kansen om besparingen te combineren met een zorgvuldige omgang met dieren en met het milieu. Van de provincie mag worden verwacht dat zij fundamentele humanitaire en ecologische waarden krachtig verdedigt en burgers uitdaagt om respectvol om te gaan met medemens, dieren en natuur. Ten slotte dient de provincie als bestuurlijke middenlaag ook te stimuleren dat gemeentes, waterschappen en het Rijk met deze fundamentele waarden actief aan de slag gaan.

De Partij voor de Dieren in Noord-Brabant

In het verkiezingsprogramma voor Noord-Brabant zijn een aantal specifieke punten opgenomen die in de verschillende hoofdstukken zijn uitgewerkt zoals:

- Dierenwelzijn behoort een prominente plaats te hebben in het beleid.
- In de provincie is alleen plaats voor grondgebonden en biologische of biologisch-dynamische landbouw.
- De provincie schaft de Landbouw Ontwikkelings Gebieden en agrarische kerngebie-

- den af. Deze gebieden zijn niet langer nodig om vervuilende bio-industrie samen te pakken. Een dier- en natuurvriendelijke landbouw is immers per definitie ook mensvriendelijk en hoeft niet op aparte terreinen gevestigd te worden.
- In plaats van Landbouw Ontwikkelings Gebieden kunnen Bos Ontwikkelings Gebieden aangewezen worden. De bomen in een dergelijk gebied, fungeren als klimaatregelaars en stoffilters, onmisbaar in Brabant gezien de slechte luchtkwaliteit.
 - De EHS wordt onverminderd gerealiseerd, de provincie stelt hiervoor de benodigde financiële middelen beschikbaar.
 - De kleine bosgebieden die in de vorige periode uit de EHS zijn gehaald, moeten als belangrijke verbindende tussenstappen ten behoeve van migratie van soorten opnieuw in de EHS worden opgenomen.
 - De provincie verleent geen vergunningen of ontheffingen meer aan hobbyjagers voor het afschieten van wilde dieren.
 - De provincie investeert de ESSENTgelden alleen in duurzame projecten.
 - De provincie investeert samen met gemeenten en vervoerders in beter openbaar vervoer zoals metro, sneltram en snelbusverbindingen.
 - De provincie investeert in technieken die duurzaam zijn zoals isolatie, zonne- en windenergie, elektrisch vervoer en energiebesparing.
 - In het provinciehuis serveert men biologische maaltijden en heeft men veganistische en vegetarische menu's.
 - De regels voor burgerinitiatieven worden versoepeld.

1 DIEREN, NATUUR EN MILIEU IN DE PROVINCIE

De provincie speelt in ons land een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening, het milieubeheer en de natuurbescherming. Daarom heeft de provincie een belangrijke verantwoordelijkheid in de zorg voor veel dieren. Samen met het waterschap is de provincie verantwoordelijk voor het beleid en beheer van het water met de daarin levende dieren. Zorgvuldig omgaan met het omringende leven en het leefmilieu is complex, zeker als menselijke belangen, zoals de economie, ruimte voor huisvesting en behoefte aan delfstoffen steeds prevaleren. De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie in haar activiteiten veel aandacht moet schenken aan de bescherming van dieren en het dierenwelzijn actief moet bevorderen.

Gedeputeerde Dierenwelzijn, Natuur en Milieu

De Partij voor de Dieren wil een gedeputeerde Dierenwelzijn, Natuur en Milieu. De provincie beschikt over belangrijke instrumenten (voorlichting, regelgeving, toezicht en handhaving) om een respectvolle omgang met dieren, natuur en milieu mogelijk te maken en te stimuleren. Deze waarden moeten bij één portefeuillehouder Dierenwelzijn, Natuur en Milieu komen en niet versnipperd worden ondergebracht bij diverse gedeputeerden met verschillende portefeuilles. Een krachtige, gemotiveerde bestuurder die opkomt voor de stemlozen. Dit motiveert ook de ambtenaren, die de kennis en ervaring in huis hebben.

De gedeputeerde Dierenwelzijn, Natuur en Milieu is het gezicht en het aanspreekpunt van de provincie voor de onderwerpen dierenwelzijn, natuur en milieu en moet deze thema's verdedigen en integreren in het beleid en de begrotingen van de provincie. Het beleidsplan dat de gedeputeerde opstelt omvat alle maatregelen zoals die hieronder genoemd worden. Ook omvat het plan de afstemming met andere provincies, het waterschap en met de gemeentes in de provincie. Waar nodig kiest de provincie voor een voortrekkersrol.

Maatregelen

- 1.1 De Provincie stelt een gedeputeerde Dierenwelzijn, Natuur en Milieu aan. Deze gedeputeerde formuleert een samenhangend natuur-, milieu- en dierenwelzijnsbeleid.
- 1.2 De provincie neemt dierenwelzijn op als afzonderlijk punt in het collegeakkoord, het uitvoeringsprogramma en de begroting.
- 1.3 De provincie geeft in haar interne bedrijfsvoering het goede voorbeeld door:
 - duurzaam inkopen van alle producten, goederen en diensten;
 - geen bedreigde diersoorten, zoals paling, kabeljauw en tonijn te serveren;
 - uitsluitend vlees en vleesproducten te serveren uit de biologische veehouderij;
 - een uitgebreid assortiment aan vegetarische en veganistische producten te serveren;
 - één dag in de week in de provinciehuizen geen vlees of vis te serveren;
 - het papiergebruik te verminderen.
 - schoonmaakmiddelen te gebruiken in het provinciehuis die dierproefvrij zijn.
 - op en rond het provinciehuis diervriendelijke voorzieningen aan te brengen zoals nestmogelijkheden en meer groen.

2 VEEHOUDERIJ EN LANDBOUW

De voedselproductie in Nederland is vooral gericht op kwantiteit en niet op kwaliteit. Minder dan 3% van ons voedsel is geproduceerd op een verantwoorde wijze zonder chemische bestrijdingsmiddelen, zonder kunstmest of op een manier die rekening houdt met het welzijn van dieren.

De Partij voor de Dieren pleit voor een voedselproductie waarbij een respectvolle omgang met dieren voorop staat. Dit betekent dat het accent vooral moet liggen op de productie van plantaardige eiwitten. Bij de productie van voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong heeft de zorg voor het welzijn van het dier prioriteit. De Partij voor de Dieren wil naar een streekgebonden en biologische productie van voedingsmiddelen.

Vee-industrie

Jaarlijks worden in Nederland na een kort en miserabel leven 500 miljoen dieren in de vee-industrie gedood. Veeteelt is verworden tot bulkproductie voor de kiloknaller. Driekwart van de vleesproductie is bestemd voor het buitenland. In de vee-industrie gaat het erom zoveel mogelijk kilo's vlees te produceren tegen zo laag mogelijke kosten. Stalinrichting, fokprogramma's, voer en medicijngebruik zijn gericht op maximale groei van de dieren in een zo kort mogelijke tijd; dierenwelzijn speelt geen rol van betekenis. Veruit de meeste dieren in de vee-industrie krijgen nooit daglicht te zien. De snavels van kippen worden afgeschroeid. De tanden van varkens worden geknipt. De horens van koeien worden weggebrand. Deze zeer pijnlijke ingrepen zijn niet nodig als de dieren worden gehouden op een manier die recht doet aan hun natuurlijke gedrag en leefomstandigheden, zoals in de biologisch-dynamische landbouw.

Ook koeien in de intensieve veehouderij kennen problemen. Het zijn grazers, maar een steeds groter aantal blijft het hele jaar op stal. Van het melkvee in deze stallen heeft 70% hoefproblemen, die worden veroorzaakt door de onnatuurlijke ondergrond zoals betonroosters waarop de dieren lopen.

De bontfokkerij is al jarenlang onderwerp van politieke discussie. Het fokken van vossen en chinchilla's voor hun vacht is in Nederland verboden vanwege de ernstige welzijnsproblemen die de dieren in de bontfokkerij kennen. Voor nertsen gelden dezelfde ernstige welzijnproblemen, maar zij worden desondanks nog wel gefokt voor hun vacht. Nertsen zijn roofdieren, die in de natuur grote leefgebieden hebben langs oevers van beken en rivieren. De dieren kunnen daarom ook nooit gehouden worden op een manier die recht doet aan hun natuurlijke gedrag.

De Partij voor de Dieren wil dat er een einde komt aan de vee-industrie en dat de dieren worden gehouden op een wijze die recht doet aan hun natuurlijke gedrag en behoeften.

Maatregelen

- 2.1 De provincie richt haar beleid op een afname van de veestapel. Er komt een uitbreidingsstop en een vestigingsstop voor de intensieve veehouderij.
- 2.2 De provincie stelt een provinciaal noodplan op voor uitbraken van dierziekten en zoönosen.
- 2.3 De provincie Noord-Brabant treedt niet langer op als financierder en bemiddelaar in transacties rond intensieve veehouderij.
- 2.4 De provincie schaft de Landbouw Ontwikkelings Gebieden (LOG) en agrarische kerngebieden af.
- 2.5 Er wordt beleid geformuleerd voor stimuleringsmaatregelen ten behoeve van lokale en regionale gesloten kringlopen.

- 2.6 De provincie staat uitbreiding of nieuwe vestigingen van veehouderijen alleen toe als dat geen negatieve effecten heeft voor dier, natuur en milieu.
- 2.7 De provincie neemt in haar structuurvisie op dat pelsdierhouderijen niet zijn toegestaan.
- 2.8 De provincie stimuleert de bouw van schuilstallen en boomaanplant in weilanden ter beschutting van vee.
- 2.9 Koeien wordt ten minste weidegang geboden.
- 2.10 De provincie grijpt de nieuwe mogelijkheden van Europese landbouwsubsidies aan om initiatieven op het gebied van dierenwelzijn te ondersteunen. De provincie draagt de mogelijkheden die deze Europese regelingen bieden op het gebied van dierenwelzijn actief uit naar de potentiële gebruikers van de regeling in de agrarische sector.

Veeziektes

De wijze waarop zeer grote aantallen dieren worden gehouden in de vee-industrie brengt risico's met zich mee voor de volksgezondheid. Veel dieren op een klein oppervlak vergroot de kans op het ontstaan van besmettelijke ziektes. Omdat de dieren onder stressvolle omstandigheden verkeren, is hun natuurlijke weerstand tegen ziekten verlaagd.

De vee-industrie is een ziekmakend systeem, met gezondheidsrisico's voor mens en dier. Recente uitbraken van besmettelijke ziekten als mond- en klauwzeer, vogelpest, varkensgriep en Q-koorts zijn illustratief. Als reactie op deze ziekten krijgen de dieren grote hoeveelheden antibiotica toegediend. Dat preventieve medicijngebruik is de norm geworden; in de intensieve veehouderij wordt jaarlijks vijf maal zoveel antibiotica gebruikt als in de humane gezondheidszorg. De keerzijde is dat de kans op het ontstaan van resistente bacteriën hand over hand toeneemt: omdat deze niet meer gevoelig zijn voor de gebruikte antibiotica kunnen ze dus niet goed meer worden bestreden. De vee-industrie creëert zo dus zelf gevaarlijke nieuwe bacteriën. Ook voor de volksgezondheid heeft dat grote gevolgen, want sommige ziekteverwekkers, zoals de MRSA-bacterie, kunnen ook voor mensen levensbedreigend zijn. En meer dan 90% van het kippenvlees in de winkelschappen is besmet met de antibiotica-resistente ESBL-bacterie.

Maatregelen

- 2.11 Voor alle vormen van veehouderij geldt dat de provincie uitbreiding of nieuwvestiging niet toestaat als er een negatief effect op de volksgezondheid te verwachten is. Hiervoor wordt een Gezondheidseffectrapportage (GER) opgesteld.

Schaalvergroting als antwoord?

De problemen die de intensieve veesector veroorzaakt worden inmiddels breed erkend, maar structurele oplossingen worden niet gegeven. Om de belangen van de vee-industrie te ontzien, wordt gekozen voor symptoombestrijding.

Tot nu toe sturen provincies, net als de landelijke overheid, aan op een verdere schaalvergroting in de veehouderij als antwoord op alle problemen. Het provinciebestuur speelt soms zelfs een actieve rol door grond aan te kopen en te bemiddelen bij de komst van megastallen. Schaalvergroting zou maatregelen om dierenwelzijn en milieu te verbeteren betaalbaar maken. Toch is dat maar zeer de vraag. Ook na schaalvergroting krijgen de dieren geen daglicht te zien. En ook na schaalvergroting kunnen de dieren zich niet of nauwelijks op hun natuurlijke manier gedragen.

De Partij voor de Dieren wil dat er een einde komt aan alle directe en indirecte subsidies die de vee-industrie ontvangt van de provincie. Het subsidiëren van luchtwassers en

het aanbieden van gunstige regelingen voor de verplaatsing van vee-industrieën is de wereld op zijn kop. Hier wordt belastinggeld gebruikt om de vee-industrie te helpen; de vervuiler vervuilt, maar de burger betaalt.

Zolang de verborgen kosten (kosten van milieuschade, ruiming, verhoogde gezondheidsrisico's en de teruggang van biodiversiteit) van de vleesproductie nog niet worden doorberekend in de prijs, dient de provincie de kleinschalige en biologische land- en tuinbouw te stimuleren en te steunen. Zo wordt de boer de helpende hand toegestoken om de overstap naar een duurzamere en diervriendelijkere voedselproductie te maken.

Maatregelen

- 2.12 De provincie bevordert de regionalisering en de productie en afzet van dier- en milieuvriendelijke veehouderij- en akkerbouwproducten.
- 2.13 De provincie faciliteert alternatieve inkomstenbronnen voor de boeren in recreatie, dienstverlening en zorg, passend binnen het karakter van het open landschap.
- 2.14 De provincie draagt niet langer bij aan de onbetaalde rekeningen van de vee-industrie. Het principe 'de vervuiler betaalt' gaat gelden voor de vee-industrie. Luchtwassers voor de intensieve veehouderij worden niet langer gesubsidieerd. Afbraak van stallen gebeurt op kosten van de bedrijven zelf. De kosten van verplaatsing worden door de bedrijven zelf opgebracht.

3 NATUUR EN MILIEU

De diversiteit aan planten, dieren en ecosystemen vormt de basis voor onze voedselproductie en onze economie. Maar in ons land worden de natuur en de biodiversiteit bedreigd en de water-, bodem- en luchtkwaliteit in Noord-Brabant behoren tot de slechtste van Europa. Natuurgebieden verdwijnen door de oprukkende verstedelijking. De natuur die overblijft, staat ook onder druk. Uitstoot van schadelijke stoffen door industrie, verkeer en de intensieve veehouderij, maar ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen tasten de omringende natuur aan.

Behoud en uitbreiding van natuurgebieden

Voor veel diersoorten is het leefgebied versnipperd. Natuurgebieden vormen als het ware eilandjes in het verstedelijkte gebied. Dit is een belangrijke oorzaak voor de afname van de biodiversiteit. Studies hebben laten zien dat het verbinden van natuurgebieden een belangrijke maatregel is om die afname tegen te gaan. Door natuurgebieden met elkaar te verbinden (Ecologische verbindingzones en de Ecologische Hoofdstructuur, EHS) wordt de natuur sterker, wordt de biodiversiteit groter en wordt ook de kans op het voortbestaan van veel soorten vergroot.

Provincies zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van het EHS-beleid. De provincie heeft als taak om gronden voor de realisatie van de EHS aan te kopen en in te richten. Dat verloopt in het algemeen zeer moeizaam. Nu al is duidelijk dat de eerder gemaakte afspraak dat de EHS in 2018 gerealiseerd moet zijn, niet zal worden nagekomen. En omdat het kabinet de ambities op natuur- en milieugebied drastisch heeft verlaagd, is het van groot belang dat de provincie haar verantwoordelijkheid op dit gebied wel neemt.

De Partij voor de Dieren wil de EHS zo snel mogelijk realiseren en in stand houden. Sinds 2006 zijn volgens de Natuurbeschermingswet de provincies het bevoegd gezag om de natuur te beschermen. Dit betekent dat provincies beheerplannen moeten opstellen en alle plannen en projecten (bedrijfsmatig en niet-bedrijfsmatig) moeten toetsen aan de te beschermen natuurwaarden. Hiermee hebben provincies een belangrijk instrument om de natuur te beschermen. De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie deze verantwoordelijkheid daadwerkelijk moet nemen.

In de afgelopen statenperiode is de status van kleine bosgebieden gewijzigd. Ze zijn uit de EHS gehaald en de verantwoordelijkheid is overgedragen naar de gemeenten. In bestemmingsplannen kunnen gemeentes deze bosgebieden omwille van economische belangen aantasten. Hierdoor zullen op den duur steeds meer van deze belangrijke ecologische stapstenen verdwijnen, waardoor de biodiversiteit in de provincie zal afnemen. De Partij voor de Dieren Noord-Brabant wil dat de provincie deze gebieden hun status als EHS gebied teruggeeft.

In Noord-Brabant lopen succesvolle projecten om de soortenrijkdom te verbeteren waar natuurbeschermers, agrariërs, gemeenten en provincie samenwerken. Deze initiatieven moeten worden ondersteund en uitgebreid.

De natuurcompensatie voor ingrepen in het buitengebied dient bepaald te worden onder supervisie van een onafhankelijk ecooloog en dient afgerond te zijn voordat de ingreep plaatsvindt.

Noord-Brabant is een van de voortrekkers van het Countdown 2010 verdrag. In dit verdrag staat dat de biodiversiteit vanaf 2010 niet meer mag teruglopen. Deze intentie en de

daarbij behorende afspraken moeten terug komen in het natuurbeleid van de provincie. De Brabantse natuur vertegenwoordigt een groot ecologisch kapitaal. Een landschap waarbij rekening wordt gehouden met versterking van de inheemse biodiversiteit is een aangenaam en gezond landschap. Hierin is ook plek is voor recreatie, een belangrijke werkgelegenheidssector in onze provincie. En omdat natuur grenzeloos is, moeten er met Vlaanderen afspraken gemaakt worden om het natuurbeleid grensoverschrijdend op elkaar af te stemmen.

Maatregelen

- 3.1 De provincie geeft de Ecologische Hoofdstructuur hoge prioriteit en streeft naar realisatie van de EHS in 2018. Ze zet hier de ESSENTgelden voor in. Alle Natura 2000-gebieden hebben voor 2014 een vastgesteld beheerplan.
- 3.2 De provincie neemt ontsnipperende maatregelen als natuurgebieden doorsneden worden door wegen en maakt op deze manier de migratie van dieren van het ene gebied naar het andere mogelijk.
- 3.3 De provincie maakt een ruimtelijke verordening, waarin de bescherming van de EHS, Nationale Landschappen, waterwingebieden en waardevolle cultuurlandschappen helder en transparant is vastgelegd. Er worden grenzen gesteld aan de grootte van agrarische bouwblokken.
- 3.4 De provincie moet de bescherming van dieren, natuur en milieu prioriteit geven bij beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het vergunningverleningbeleid.
- 3.5 De provincie geeft voorrang aan het beëindigen van intensieve veehouderij bij kwetsbare natuurgebieden.
- 3.6 De provincie formuleert maatregelen voor het reduceren van stikstofdeposities tot de kritische depositiewaarden, de verordening Stikstof en Natura 2000 wordt daarvoor aangescherpt.
- 3.7 De provincie houdt streng toezicht bij ruilverkaveling, herinrichting, woning- en bedrijvenbouw zodat verlies aan natuurwaarden wordt voorkomen.
- 3.8 De provincie gaat lichtvervuiling tegen. De provincie verbetert de handhaving van stilte in stiltegebieden.
- 3.9 De provincie beschouwt agrarisch natuurbeheer niet als vervanging voor natuurgebieden, maar als een aanvulling hierop.
- 3.10 De provincie moet het bouwen in open gebied zoveel mogelijk voorkomen.
- 3.11 De provincie maakt met Vlaanderen afspraken omtrent een gezamenlijk natuurbeheer.
- 3.12 De provincie zorgt voor goede inspraakmogelijkheden voor belangengroeperingen en burgers in het natuurbeleid.

Duurzame landbouw

Op en rond de akkers van de gangbare landbouw worden nu nog veel chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dat gaat ten koste van het natuurlijke evenwicht. De provincie dient de agrarische productie die niet ten koste gaat van natuurontwikkeling te stimuleren. Door middel van duurzaam akkerrandbeheer, natuurlijke plaagbestrijding en duurzaam bodembeheer kan landbouw bijdragen aan de natuurontwikkeling en de versterking van de biodiversiteit.

Maatregelen

- 3.13 De provincie investeert in biologische landbouw. Het areaal in de provincie wordt vergroot door het geven van omschakelsubsidies.
- 3.14 De provincie stimuleert het gebruik van agrobiodiversiteit, zoals akkerrandenbeheer.
- 3.15 De provincie zet zich in voor het gentech-vrij houden van de provincie.

Milieu

De Partij voor de Dieren wil een milieubeleid waarbij de bescherming van bodem, lucht en water zwaarder weegt dan de economische belangen op de korte termijn. Het overschakelen naar milieuvriendelijk produceren en consumeren biedt hiervoor kansen, ook voor de economie. De voorwaarde is dat milieuregelgeving strenger wordt gehandhaafd. Bovendien moeten emissies van schadelijke stoffen verder afnemen en subsidies die milieuvervuiling stimuleren worden afgeschaft.

Het kader voor de bescherming van oppervlaktewater wordt gegeven door de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De door de richtlijnen vereiste kwaliteit is de zogenoemde goede watertoestand, die eind 2015 moet zijn gehaald. De nutriëntenbelasting van het water moet omlaag, waardoor sloten en wateren niet langer verstikken door blauwalg of kroos.

Naast de waterkwaliteit is ook verdroging een groot probleem dat voor 60% door de grootschalige, intensieve landbouw wordt veroorzaakt. Als gevolg van verdroging verdwijnen zeldzame plantensoorten. De Partij voor de Dieren wil verdroging bestrijden en pleit er daarom voor dat natuurdoelstellingen het waterbeheer bepalen.

Voorheen waren er veel verschillende vergunningen nodig voor bouwprojecten of wegaanpassingen. Dat is nu samengenomen in één omgevingsvergunning. De Partij voor de Dieren wil dat provincies bij het verstrekken van vergunningen een zorgvuldige afweging maken op basis van het voorzorgsbeginsel, om onomkeerbare schade aan milieu en natuur te voorkomen. Handhaving en controle dienen regelmatig plaats te vinden, om naleving van de afspraken te waarborgen.

Maatregelen

- 3.16 De provincie gaat in het milieubeleid uit van het voorzorgsbeginsel bij het bepalen van normen voor de kwaliteit van bodem, water en lucht.
- 3.17 De provincie draagt zorg voor de realisatie van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en verricht hiervoor zo nodig extra inspanningen.
- 3.18 De provincie zorgt voor strikte handhaving van milieuregels en stelt nieuwe milieuregels op die kansen geven aan duurzame bedrijvigheid.
- 3.19 De provincie zorgt ervoor dat bij het aanpakken van verdroging natuurdoelstellingen het waterbeheer bepalen.
- 3.20 De provincie zorgt ervoor dat de provinciale milieudiensten kwantitatief en kwalitatief over voldoende capaciteit beschikken om de wettelijke verantwoordelijkheid voor milieu- en natuurbelangen waar te maken.
- 3.21 De provincie stelt bij provinciale aanbestedingen strenge milieueisen. Duurzame bedrijven krijgen daardoor bij aanbestedingen voorrang boven niet-duurzame.
- 3.22 De provincie stimuleert het hergebruik van afval en water.
- 3.23 De provincie is terughoudend met het verlenen van vergunningen en ontheffingen voor vuurwerkevenementen.

4 DIEREN IN HET WILD

Hoe we om horen te gaan met de in het wild levende dieren is in Nederland geregeld in de Flora- en faunawet. In deze wet staat de bescherming van dieren centraal. Dit betekent dat dieren in principe met rust moeten worden gelaten en niet mogen worden gedood. De Flora- en faunawet schrijft voor dat alleen in bijzondere gevallen ontheffing van het verbod mag worden verleend onder de voorwaarde dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat. En dat een ontheffing door de provincie grondig moet worden onderbouwd.

De Partij voor de Dieren vindt dat de provincie ervoor moet zorgen dat het faunabeleid wordt gebaseerd op objectief wetenschappelijke gegevens en wordt gevoerd in overeenstemming met de Flora- en faunawet. Ook dient de provincie net zo zorgvuldig om te gaan met ingeburgerde exoten, bijvoorbeeld de muskusrat, de wasbeer en de halsbandparkiet, als met inheemse diersoorten.

De Partij voor de Dieren pleit ervoor dat de provincie een openbaar toegankelijk systeem van monitoring van gegevens opzet en onderhoudt, waaruit een onafhankelijk overzicht van de in de provincie levende flora en fauna ontstaat. Daarin moet ook worden bijgehouden hoeveel dieren worden aangereden en waar die aanrijdingen plaatsvinden. Aan de hand van deze resultaten evalueert de provincie jaarlijks het gevoerde beleid met betrekking tot de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet.

Doden van in het wild levende dieren

In de Flora- en faunawet wordt het begrip 'belangrijke schade' gehanteerd als voorwaarde voor het treffen van maatregelen tegen dieren. Het toestaan van het doden van dieren zonder dat sprake is van belangrijke schade zoals gevaar voor de volksgezondheid of de openbare veiligheid is in strijd met de uitgangspunten van de Flora- en faunawet. In de praktijk verleent de provincie echter routinematig ontheffingen om dieren te doden. Dit komt door de dominante invloed van de faunabeheereenheden, provinciale samenwerkingsverbanden van jachthouders, die veel ontheffingen aanvragen. Het Faunafonds adviseert de provincies over verzoeken om ontheffing, maar dit fonds is onevenwichtig samengesteld ten gunste van grondgebruikers en jagers. Zodoende krijgen verzoeken voor ontheffing en het jagen op en doden van dieren vrijwel altijd steun. En voor de controle op de juiste uitvoering van de Flora- en faunawet zijn op dit moment veel te weinig provinciale opsporingsambtenaren beschikbaar.

De Partij voor de Dieren wil dat het doden van in het wild levende dieren alleen wordt toegestaan in de enkele gevallen waarin de betreffende dieren de volksgezondheid of de openbare veiligheid in gevaar brengen en er echt geen alternatieven zijn. De Partij voor de Dieren wil ook dat de provincie extra provinciale opsporingsambtenaren aanstelt om de bepalingen uit de Flora- en faunawet te handhaven. Deze opsporingsambtenaren mogen geen persoonlijke banden hebben met faunabeheereenheden of andere jagersverenigingen.

Maatregelen

- 4.1 De provincie dient uiterst terughoudend te zijn bij het verstrekken van afschotvergunningen of onbeschermdverklaringen van zogenoemde 'schadelijke dieren'.
- 4.2 De provincie erkent geen enkele faunabeheereenheid.
- 4.3 De provincie maakt de soorten, aantallen en locaties openbaar van dieren die worden doodgeschoten.
- 4.4 De provincie staat niet toe dat er gejaagd wordt op haar gronden.
- 4.5 De provincie registreert klachten over jagers en gebruikt deze informatie om de handhaving te verbeteren.

- 4.6 De provincie registreert alle gevallen van roofvogelvervolging, inclusief vermoedens hiervan en gebruikt deze informatie om de handhaving te verbeteren.
- 4.7 De provincie ziet er op toe dat verwilderde katten niet langer worden gedood, maar gevangen worden en gecastreerd of gesteriliseerd. Daarna moeten de katten worden geresocialiseerd en geplaatst in gastgezinnen of teruggezet worden op de plaats waar ze zijn gevangen.

Schade door in het wild levende dieren

Schade en overlast door in het wild levende dieren is meestal op eenvoudige wijze te voorkomen. Zo zijn er in het verkeer diverse maatregelen mogelijk om de kans op aanrijdingen te verkleinen, zoals automatische detectie en alarmeringsystemen of overzichtelijke berm. Maatwerk zal steeds nodig zijn. Aanrijdingen komen het meest voor tijdens de nachtelijke uren en bij hoge snelheid. De provincies moeten onderzoeken waar de knelpunten liggen om daar gerichte maatregelen te treffen. Mogelijke maatregelen zijn het 's nachts afsluiten van wegen voor gemotoriseerd verkeer (met een uitzondering voor bestemmingsverkeer), het verlagen van de maximumsnelheid of het plaatsen van rasters of elektronische faunaoversteekwaarschuwingen langs de betreffende wegen.

Veel landbouwschade kan worden voorkomen door dieren te 'dwingen' weg te blijven uit de gebieden waar zij overlast of schade zouden kunnen veroorzaken of juist te verleiden naar gebieden te gaan waar zij welkom zijn. Voor dit 'dwingen' moeten moderne, niet-dodelijke methoden worden toegepast. Als deze technieken er voor een bepaalde diersoort nog niet zijn, moeten niet-dodelijke methoden worden ontwikkeld om dieren te leren waar ze welkom zijn en waar ze minder gewenst zijn.

Het huidige compensatiesysteem voor schade door in het wild levende dieren werkt tegen deze gewenste ontwikkelingen. Het is een bureaucratisch systeem waar automatisch gerekend kan worden op aanzienlijke schadecompensatie. Dit staat innovatie in de landbouw volstrekt in de weg. De Partij voor de Dieren pleit voor een systeem waarin het loont om effectieve verjaagmethoden te ontwikkelen en toe te passen en waarbij alleen extreme (landbouw)schade wordt gecompenseerd.

Wilde zwijnen en herten worden tot nu toe direct doodgeschoten, als ze de provincie intrekken. De Partij voor de Dieren vindt dit onacceptabel en meent dat Brabant ook vrij toegankelijk leefgebied zou moeten kunnen bieden voor deze hoefdieren. Bovendien waarderen natuurliefhebbers de kans op het zien van deze dieren en blijkt uit recent onderzoek dat de aanwezigheid van wilde zwijnen en herten een grote economische stimulans is voor (dag)toerisme en de (plattelands)regio. De economische waarde kan regionaal aanzienlijk zijn, zeker als er goede preventieve maatregelen getroffen worden om gewasschade of het risico van dieren die oversteken te verkleinen.

Maatregelen

- 4.8 De provincie bevordert de ontwikkeling en toepassing van diervriendelijke alternatieven voor het voorkomen en bestrijden van (landbouw)schade door dieren.
- 4.9 De provincie stimuleert dat boeren zich collectief tegen faunaschade verzekeren en de schadecompensatie (een taak die ze overneemt van het Faunafonds) wordt afgebouwd.
- 4.10 Langs wegen en vaarwegen past de provincie ecologisch bermbeheer toe en biedt foeragemogelijkheden aan voor in het wild levende dieren (zoals ganzen) om te helpen voorkomen dat deze dieren in de productievelden schade aanrichten.

- 4.11 Om aanvaringen van vogels met vliegtuigen te voorkomen, zorgt de provincie ervoor dat in een straal van minstens 3 km rond een vliegveld geen agrarisch grondgebruik plaatsvindt dat vogels aantrekt.
- 4.12 De provincie zet zich in om het terrein rond het vliegveld Eindhoven onaantrekkelijk te maken voor dieren door o.a. het plaatsen van zonnepanelen

GANZEN

Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid als doortrek- en overwinteringsgebied voor ganzen en smienten. De terugkeer van de gans als broedvogel is een succes van het natuurbeleid dat gekoesterd moet worden. Het 'ganzenfoerageergebiedenbeleid' dient te worden beëindigd. Vanwege dit dure en ineffectieve beleid worden dieren buiten die ganzenfoerageergebieden en na 1 april massaal gedood (een kwart tot een derde van de volwassen ganzen is ooit aangeschoten en vliegt met hagelkorrels in het lichaam). Ganzen worden in feite in de val gelokt, omdat de 'foerageergebieden' uit akkers en weilanden bestaan, die er hetzelfde uitzien als de omliggende gebieden, waar ze worden afgeschoten. Met belastinggeld wordt het afschot van ganzen gemakkelijk gemaakt en bij de toegenomen schade als noodzakelijk gepresenteerd. De oplossing is de toepassing van effectieve ganzenverjaagmiddelen en het bieden van alternatieve foeragevelden (klavervelden) buiten de productievelden, waar de ganzen rust gegund wordt. Zo leren ze om niet te grazen op de productievelden.

Maatregelen

- 4.13 De provincie maakt een einde aan het ganzenfoerageerbeleid en gaat over op het bieden van alternatieve foeragevelden buiten de productievelden.

BESTRIJDING MUSKUSRATTEN

Zogenaamde 'schadelijke diersoorten' worden intensief bestreden, vaak zonder enig ander resultaat dan de dood van talloze dieren. Zo sterven jaarlijks meer dan 300.000 muskusratten een gruwelijke dood in een klem of een verdrinkingsval. Deze wijze van bestrijden van muskusratten lost niets op en kost jaarlijks ca. 35 miljoen euro. In tal van onderzoeken is er geen effect aangetoond van de bestrijding van muskusratten op de veiligheid van dijken. Het geld dat nu aan de bestrijding wordt besteed, kan beter worden gebruikt voor het versterken van waterkeringen bij kwetsbare waterlopen. Zo wordt de veiligheid veel beter gewaarborgd. Verzakkingen in nu nog onversterkte waterkeringen kunnen tijdig worden opgemerkt door de controles te intensiveren.

Maatregelen

- 4.14 De provincie moet een einde maken aan de huidige muskusrattenbestrijding. De vrijkomende middelen worden ingezet voor preventie en herstel van zwakke plekken in de waterkeringen.

VISSEN

Aantasting van het dierenwelzijn geldt in hoge mate voor hengelen. Hengelen is een vorm van tijdverdrijf ten koste van dieren. Voor de vis beginnen de angst, stress en pijn zodra hij aan de haak geslagen is. De gevangen vis probeert uit alle macht van de haak los te komen. Beschadigingen en verwondingen zijn stevast het gevolg. De Partij voor de Dieren wil dat het hengelen wordt verboden. Om dit te bereiken moet hengelen sterk worden ontmoedigd door middel van voorlichting en inperking van de mogelijkheden om te vissen. Zo moet het gebruik van de zeer dierenvriendelijke weerhaken en leefnetten worden verboden. Ook viswedstrijden moeten worden verboden.

De Partij voor de Dieren wil dat de provincie terughoudend wordt met 'actief biologisch waterbeheer'. Actief biologisch beheer komt er in het kort op neer dat vissen worden weggevangen om de waterkwaliteit te verbeteren. De resultaten van deze methode zijn wisselend, maar leiden steevast tot stress en vaak de dood bij de dieren. Waterkwaliteit dient te worden verbeterd door een brongerichte aanpak.

Maatregelen

- 4.15 De provincie past actief biologisch waterbeheer alleen toe als het aantoonbaar effectief is en er een diervriendelijke bestemming is voor de weggevangen dieren.
- 4.16 De provincie bevordert bij sluizen en gemalen een veilige stroomafwaartse en stroomopwaartse passage voor vissen.
- 4.17 Hengelen wordt ontmoedigd door middel van voorlichting en beperkende maatregelen, waaronder een verbod op het gebruik van meerdere hengels, weerhaken, de drietandhaak (dreg) en leefnetten.
- 4.18 De provincie gaat viswedstrijden verbieden.

Opvang van in het wild levende dieren

De opvang van gevonden of afgestane dieren is een maatschappelijke taak. In de praktijk laat de overheid het geregeld afweten. De enige wettelijke regeling is de bewaarplicht: gemeenten zijn verplicht zwerfend aangetroffen dieren veertien dagen te 'bewaren' als een gevonden voorwerp. De opvang van in het wild levende dieren is wettelijk niet geregeld.

Er worden in de Nederlandse vogelasielen jaarlijks ruim 100.000 gewonde en zieke vogels opgenomen. Vele opgevangen dieren zijn door menselijk handelen in de problemen gekomen. De meeste gemeentes zijn niet bereid een financiële bijdrage aan deze opvang te leveren, omdat het hier niet om gezelschapsdieren gaat. De vogelasielen zijn hierdoor vrijwel allemaal financieel noodlijdend.

De Partij voor de Dieren wil dat de provincie de zorg en opvang van gewonde en hulpbehoevende in het wild levende dieren goed organiseert en begroot, zodat de zorg die nodig is ook gegarandeerd kan worden door dierenambulances, dierenartsen en opvangcentra. De provincie moet medefinancier zijn van de dierenambulance, zodat er professionele krachten aangetrokken kunnen worden. Tevens is het van belang om een regeling te realiseren met dierenartsen in de provincie, zodat de hulp aan gewonde dieren verzekerd is. Het is daarbij belangrijk dat de provincie haar beleid en verantwoordelijkheden afstemt met haar buurprovincies en met haar gemeentes.

Maatregelen

- 4.19 De provincie dient structurele financiële ondersteuning te bieden aan de opvangcentra voor vogels en andere in het wild levende dieren die aan landelijke kwaliteitseisen voldoen.
- 4.20 De provincie begroot een ruim bedrag voor opvang en vervoer van (in het wild levende) dieren, zodat de hulp door dierenambulances, dierenartsen en opvangcentra gegarandeerd is.

5 ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Economie en werkgelegenheid worden vooral bepaald door macro-economische factoren en Rijksbeleid. De provincie kan invloed uitoefenen via het budget voor weg- en OV-infrastructuur en de aanbestedingen voor de eigen uitgaven. Daarin zijn duurzame keuzes te maken. De provincie kan bijdragen aan een goed en veilig woon- en leefklimaat, en daarmee uiteindelijk ook aan een goed vestigingsklimaat voor ondernemingen, door voldoende te investeren in natuur en cultuur, en waterveiligheid. Wat dat betreft ligt er een duidelijke opgave nu het Rijk op deze terreinen draconische bezuinigingen heeft aangekondigd.

Ook ligt er een provinciale taak in het overeind houden van een minimaal voorzieningenniveau in dorpen. Maar dit zal ook, en vooral, van de burgers zelf moeten komen. De provincie heeft hierin een ondersteunende taak, en dient ervoor te zorgen dat de dorpen voldoende bereikbaar blijven.

Door de verkoop van ESSENT zijn gelden vrijgekomen die terug moeten vloeien naar Noord-Brabant en de Brabanders. Het geld moet de provincie besteden aan duurzame investeringen die zichzelf terugverdienen zoals duurzame energie uit zon, wind en biomassa; investeringen in duurzaam vervoer zoals de elektrische auto en elektrisch openbaar vervoer; energie bespaar maatregelen zoals isolatie van (openbare) gebouwen; promotie van telewerken, het promoten van een vleesvrij menu; maatregelen ter verbetering van de leefomgeving zoals investeringen in natuur en biodiversiteit, dierenwelzijn en opvang van zieke en gewonde dieren. Deze gelden mogen niet worden besteed aan niet-duurzame investeringen zoals de bouw van nieuwe (snel)wegen, subsidies voor mestvergistings en zogenaamd efficiënter gebruik van fossiele brandstoffen zoals restwarmte gebruik en warmtekrachtkoppeling. Deze technieken bestendigen juist het gebruik van fossiele brandstoffen.

Bedrijvigheid

Plannen met betrekking tot ruimtelijke ordening en bedrijvigheid horen gericht te zijn op duurzame huisvesting en bedrijvigheid. Daarbij dienen de al bestaande industrieterreinen en bedrijfsruimten beter benut te worden. Voorkomen moet worden dat nieuwe industrie- of bedrijventerreinen worden gebouwd naast natuurgebieden of dat op die plaatsen bestaande bedrijventerreinen worden uitgebreid. De provincie stimuleert waar mogelijk de duurzame productiewijzen van bedrijven.

Maatregelen

- 5.1 De provincie voert een transparant aanbestedingenbeleid, waarin duurzaamheid een van de belangrijkste criteria is.
- 5.2 Bedrijven die investeren in duurzame productieprocessen worden daarin gestimuleerd en gefaciliteerd door de provincie. Niet-duurzame subsidies, zoals die aan de intensieve veehouderij, worden beëindigd.
- 5.3 Subsidies aan vrijwilligersorganisaties worden beoordeeld op hun effectiviteit, en op hun noodzakelijkheid. Want ook hier hebben mensen een eigen verantwoordelijkheid.
- 5.4 De provincie investeert ESSENTgelden alleen in echt duurzame projecten.

Krimp

Veel provincies hebben in meer of mindere mate te maken met bevolkingskrimp in bepaalde regio's. De komende jaren zal die bevolkingskrimp een blijvende factor zijn. Bestuurders proberen deze op alle mogelijke manieren te keren. Uit verschillende on-

derzoeken blijkt dat dit zinloos is. Vechten tegen de krimp is vechten tegen de bierkaai. Dure prestigeprojecten trekken zelden of nooit mensen uit andere regio's naar de krimp-regio, maar zorgen in het gunstigste geval voor een verschuiving van de krimpregio's in de eigen buurt. Projecten die de krimp moeten keren zijn in veel gevallen vooral te beschouwen als een uiterst kostbare vorm van wensdenken.

Krimp hoeft, wanneer de provincie sturing geeft, geen verloedering van gebieden te betekenen, maar kan juist ook andere kwaliteiten van het gebied versterken.

De Partij voor de Dieren vindt dat de bevolkingskrimp in sommige regio's een onontkoombaar gegeven is en dat het onzin is om deze te bestrijden. Beter is het om sturing te geven aan dit proces en te investeren in een kwaliteitsverbetering van krimpgebieden door bijvoorbeeld natuurontwikkeling te realiseren in de ter beschikking komende gebieden.

Maatregelen

- 5.5 Gemeentes worden, als dat nuttig en noodzakelijk is, ondersteund in het omgaan met de krimp. Krimp wordt niet bestreden door geforceerde projecten om meer inwoners aan te trekken.
- 5.6 Wanneer er in een regio sprake is van bevolkingskrimp, stimuleert de provincie de ontwikkeling van nieuwe natuur in deze regio om op deze manier een kwaliteitsimpuls aan het gebied te geven.

6 ENERGIE

Onze energie komt voor ruim 95% uit brandstoffen van fossiele oorsprong: aardgas, olie en kolen. Deze brandstoffen zijn eindig en de verbranding levert een grote bijdrage aan de opwarming van de aarde.

De Partij voor de Dieren vindt dat het energieverbruik in Nederland veel lager en duurzamer moet. Dit kan door energie te beprijsen, door regels te stellen en door innovatie te stimuleren. Het besparen van energie is het goedkoopste deel van de oplossing. Van de duurzame bronnen zullen windenergie, zonne-energie en aardwarmte de belangrijkste bijdrage moeten leveren.

Energiebesparing

Energiebesparing en het matigen van de energieconsumptie komen onvoldoende van de grond, terwijl het de goedkoopste manier is om klimaatverandering te voorkomen. De Partij voor de Dieren vindt dat een gemiste kans en wil het energiegebruik in Nederland fors verminderen.

De Partij voor de Dieren wil dat de provincie duurzaam bouwen stimuleert. Aan projectontwikkelaars moeten strenge eisen worden gesteld met betrekking tot duurzaamheid. Het netto energieverbruik van nieuwbouwwoningen wordt in 10 jaar tot nul terug gebracht. Vanaf 2020 worden uitsluitend energieneutrale en energiepositieve woningen gebouwd.

Zeer vergaande energiebesparing in de glastuinbouw is mogelijk door toepassing van de 'gesloten kas'. Door seizoensopslag van warmte in de bodem kunnen de ramen gesloten blijven. Dit heeft zeer positieve, bewezen effecten: een zeer laag energie- en waterverbruik, vrijwel geen pesticiden nodig, verbeterde arbeidsomstandigheden en een aanzienlijk hogere productie.

De provincie Noord-Brabant heeft een gidsfunctie en om deze reden moet zij duidelijke keuzes maken die daadwerkelijk leiden tot een volledig duurzame energievoorziening in Noord-Brabant. De nu beoogde investering (geschat op 300 miljoen euro) is te beperkt en daardoor niet voldoende om deze doelstelling te kunnen halen. Daarbij is het plan van de provincie om investeringen versnipperd in te zetten, mede op technologieën die niet duurzaam zijn en hoge risico's met zich meebrengen. Oneigenlijke concurrentie voor echte duurzame oplossingen zoals isolatie, windmolens, zonneboilers en zonnepanelen moet worden tegengegaan.

Maatregelen

- 6.1 De provincie legt het onnodig energieverbruik, zoals overbodige verlichting, aan banden, te beginnen bij de provincie zelf.
- 6.2 De provincie voert het tempo van energierenovaties in bestaande bouw verderop.
- 6.3 De provincie stimuleert dat de glastuinbouw volledig overgaat op de 'gesloten kas'.
- 6.4 De begroting voor duurzame investeringen in Noord-Brabant wordt verhoogd tot 800 miljoen euro.
- 6.5 De gebouwen van de provincie worden optimaal geïsoleerd.
- 6.6 Het provinciehuis wordt voorzien van zonneboilers en zonnepanelen.
- 6.7 Bij het provinciehuis aan de A2 wordt een windmolen geplaatst.
- 6.8 De provincie stimuleert investeerders in wind en zonne-energie met aantrekkelijke leningen vanuit een duurzaamheidsfonds.

Duurzame energie

De Partij voor de Dieren vindt dat duurzame energiebronnen die nu nog duurder zijn dan andere energiebronnen versneld moeten worden ontwikkeld en ingevoerd. De provincie kan de markt voor zonnepanelen stimuleren door zelf een belangrijke initiatiefnemer te worden op het gebied van zonne-energie.

De Partij voor de Dieren is voorstander van windenergie, maar het moet worden voorkomen dat windmolens geplaatst worden in gebieden waar ze grote problemen opleveren voor de passerende of nabij levende dieren. Windmolens mogen bijvoorbeeld niet worden geplaatst waar ze vogeltrekroutes verstoren. De provincie moet stimuleren dat burgers kunnen participeren in lokale windenergieprojecten.

De productie van groene stroom door middel van waterkrachtcentrales kan een bijdrage leveren aan de verduurzaming van onze energievoorziening. Echter, wanneer waterkrachtcentrales niet voorzien zijn van een deugdelijk visgeleidingssysteem, lopen vissen grote kans om in de turbines van de centrale terecht te komen, met als gevolg dat ze direct gedood worden of later sterven aan hun verwondingen. Groene stroom mag geen rode stroom worden. Naast een goed visgeleidingssysteem voor de stroomafwaartse richting, moeten de centrales ook voorzien worden van een systeem om stroomopwaartse vismigratie mogelijk te maken. Waterkrachtcentrales, sluizen en gemalen mogen geen barrière vormen voor migrerende vissen.

Maatregelen

- 6.9 De provincie faciliteert een provinciaal stimuleringsfonds voor kleinschalige opwekking van schone energie door particulieren.
- 6.10 De provincie geeft op een duurzame wijze uitwerking aan het Masterplan Energie (een integraal energietransitieplan op om de verduurzaming van de energieproductie en de besparing van het energiegebruik richting te geven).
- 6.11 De provincie plaatst zonnepanelen langs snelwegen, op vliegvelden, bedrijventerreinen en op viaducten.
- 6.12 De provincie bevordert via voorlichting en voorbeeldprojecten dat huizen zelf de benodigde energie gaan opwekken (nul-energiewoningen).
- 6.13 De provincie zorgt ervoor dat de bodem wordt gezondeerd voor het gebruik van de bodem voor het benutten van aardwarmte en voor warmte-koude-opslag.
- 6.14 De provincie bevordert bij waterkrachtcentrales een veilige stroomopwaartse en stroomafwaartse passage voor vissen.
- 6.15 Grote windturbines worden bij voorkeur geplaatst in lijnopstelling in principe buiten de nationale en provinciale beschermde landschappen.

Biobrandstoffen

Het gebruik van biomassa voor de opwekking van elektriciteit biedt onvoldoende soelaas: het legt beslag op (landbouw)grond waardoor concurrentie met de teelt van voedselgewassen ontstaat. Door de kap van regenwouden voor de productie is de CO₂ winst van biobrandstoffen vaak beperkt.

De Partij voor de Dieren wil niet dat het opwekken van energie uit landbouwafval, mest of dierlijke resten wordt gestimuleerd of gesubsidieerd. Dit is geen groene energie, en mag ook niet onder die naam verkocht worden. Mestvergisting gebruikt een restproduct uit de ernstig vervuilende en dieronvriendelijke vee-industrie en draagt bij aan het jaarrond op stal houden van de dieren.

Maatregelen

- 6.16 De provincie stimuleert geen energie verkregen uit afvalstoffen van de vee-industrie.
- 6.17 De provincie geeft geen medewerking aan mestvergistingsprojecten.
- 6.18 De provincie investeert in nieuwe bosgebieden als bron voor duurzame energie en grondstoffen.

Kernenergie, kolencentrales en CO2 opslag

De Partij voor de Dieren wil geen nieuwe kolencentrales. Ook kernenergie is geen duurzame alternatief. De opwekking van kernenergie levert radioactief afval op dat zeker 240.000 jaar gevaarlijk radioactief blijft. Toekomstige generaties worden zo geconfronteerd met een enorm en vooralsnog onoplosbaar afvalprobleem. Daarbij is het delven en verrijken van uranium, de grondstof voor kernenergie, zeer vervuilend, en ten slotte is uranium ook een eindige grondstof. De Partij voor de Dieren wijst het afvangen en ondergronds opslaan van CO2 van fossiele herkomst af als 'duurzame' oplossing. De vervuiling wordt immers niet bij de bron aangepakt.

Maatregelen

- 6.19 De provincie werkt op geen enkele manier mee aan de bouw van nieuwe kerncentrale. De provincie wendt haar mogelijke invloed aan om de kerncentrale in Borssele te sluiten.
- 6.20 De provincie verleent geen vergunningen voor kolencentrales.
- 6.21 De provincie werkt niet mee aan ondergrondse CO2 opslag.

7 VERKEER EN VERVOER

De Partij voor de Dieren pleit voor het stimuleren van milieuvriendelijker vervoer en voor het terugdringen van woon-werkverkeer. Door het bewerkstelligen van een afname van 3% auto's wordt het fileprobleem grotendeels opgelost zodat grote investeringen in autosnelwegen, zoals de ruit bij Eindhoven van 750 miljoen euro, in de toekomst niet meer nodig zijn. Vermindering van het vervoer en energiezuinig vervoer dienen daarom door de provincie bevorderd te worden. Om files en de uitstoot van CO₂, fijnstof en andere schadelijke uitlaatgassen terug te dringen moet de provincie (deeltijd) thuiswerken stimuleren en om het goede voorbeeld te geven gaat de provincie in haar eigen organisatie 'het nieuwe werken' toepassen.

Infrastructuur

Voor het oplossen van knelpunten in het wegennet investeert de provincie zo veel mogelijk in openbaar vervoer, fietspaden en de veiligheid van bestaande wegen en zo min mogelijk in nieuwe wegen voor gemotoriseerd verkeer. Elektrische voertuigen zijn zuiniger en bieden betere mogelijkheden om volledig om te schakelen naar duurzame energie.

Maatregelen

- 7.1 De provincie gaat elektrische auto's gebruiken en investeert in de infrastructuur voor voldoende oplaadpunten. Voor het provinciehuis komen speciale parkeerplekken met oplaadpunt voor elektrische auto's en de Commissaris van de Koningin en de gedeputeerden worden gestimuleerd om elektrisch te rijden. De provincie steunt gemeenten financieel bij de introductie van elektrische stadsbussen.
- 7.2 Verkeerswegen voor het gemotoriseerde verkeer worden door de provincie niet meer aangelegd en verbreed zonder natuur- en milieucompensatie in de eigen regio.
- 7.3 De provincie financiert 'fietsnelwegen' voor woon-werkverkeer. Bestaande fietspaden moeten beter worden onderhouden. De provincie stimuleert de verhuur en het gebruik van fietsen en bevordert dat fietsen in het openbaar vervoer gemakkelijk kunnen worden meegenomen.
- 7.4 De provincie legt door of langs bestaande natuurgebieden geen nieuwe wegen aan.
- 7.5 De provincie faciliteert deugdelijke afrastering tussen natuurgebieden en (snel) wegen waardoor voorkomen wordt dat dieren op de weg belanden. Migratie van dieren wordt door ondertunneling of viaducten verzekerd.
- 7.6 Om extra vervuiling door scheepsmotoren te voorkomen, geeft de provincie schepen de mogelijkheid om in zee- of binnenhavens gebruik te maken van walstroom.

Openbaar vervoer

Openbaar vervoer moet, ook op het platteland, betrouwbaar en toegankelijk zijn. Het systeem van belbussen moet worden uitgebreid. Bij aanbesteding van openbaar vervoer is milieuvriendelijkheid een belangrijk criterium.

Maatregelen

- 7.7 De provincie geeft het openbaar vervoer hoge prioriteit door te zorgen voor nieuwe OV-verbindingen, het verbeteren van de frequentie en aansluiting op elkaar van bestaande verbindingen en het verlagen van de tarieven.
- 7.8 De provincie zorgt ervoor dat vanuit elke woonkern de onderwijs- en zorginstellingen en de overheidsdiensten met het openbaar vervoer goed bereikbaar zijn.

- 7.9 De provincie stimuleert het personenvervoer over water en veerverbindingen worden waar mogelijk in stand gehouden.
- 7.10 De provincie vergroot de Park & Ride faciliteiten en maakt het kosteloos voor reizigers met het openbaar vervoer.

8 EEN AANGENAMERE SAMENLEVING

De Partij voor de Dieren hecht veel belang aan de individuele vrijheid van burgers, maar deze mag geen inbreuk maken op de vrijheid en het welzijn van anderen. De tolerantie binnen onze samenleving is een groot goed, maar tolerantie vormt geen vrijbrief om schadelijke vormen van oprukkende intolerantie te gedogen. Mensen hebben de vrijheid om te leven volgens hun eigen culturele gewoonten voor zover deze niet strijdig zijn met de wet en de vrijheden van anderen, waaronder die van dieren. Mensen hebben recht op een veilige, schone en zorgvuldig vormgegeven omgeving.

Het provinciebestuur heeft als taak goed te luisteren naar de inbreng en wensen van haar inwoners. Burgerparticipatie moet worden gestimuleerd waardoor de betrokkenheid van Brabanders bij hun omgeving vergroot kan worden.

Emancipatie

De Partij voor de Dieren staat voor erkenning van emancipatiebewegingen. Overal waar sprake is van achterstelling van groepen is het een taak van de overheid zorg te dragen voor volwaardige participatie en gelijke behandeling.

Maatregelen

- 8.1 De regels voor burgerinitiatieven worden versoepeld. Zo mogen ook onderwerpen aangedragen worden waar onlangs nog provinciale besluiten over zijn genomen en moet elektronisch tekenen mogelijk worden.
- 8.2 De provincie versterkt het diversiteitbeleid voor haar personeel.
- 8.3 De provincie treedt met daadkracht op tegen alle uitingsvormen van discriminatie.
- 8.4 De provincie bevordert de toegankelijkheid voor mensen met een beperking bij alle voorzieningen, inclusief de recreatieve voorzieningen.

Jeugdzorg

De provincie zal op termijn haar jeugdzorgtaken overdragen aan de gemeenten. Zolang de provincie nog verantwoordelijk is voor het jeugdzorgbeleid, dient zij een sterke regierol te vervullen en de bureaucratie en de wachtlijsten te verminderen. Het welzijn van het kind dient altijd centraal te staan. Gemeenten, Bureau Jeugdzorg, scholen en zorgaanbieders moeten beter samenwerken. Om dat te bereiken zal er extra geld uitgetrokken moeten worden om tot een gestroomlijnde en snelle afstemming tussen de partijen te komen. Uit onderzoek is gebleken dat dierenmishandeling vaak een voorbode is van andere vormen van huiselijk geweld. De beschikbare kennis moet beter worden benut en gekoppeld.

Maatregelen

- 8.5 De provincie kort niet op de subsidies voor jeugdzorg.
- 8.6 De provincie dringt de bureaucratie en de wachtlijsten in de jeugdzorg terug.
- 8.7 De provincie werkt aan verbetering van de toegankelijkheid van de jeugdzorg voor allochtonen.
- 8.8 De provincie draagt er zorg voor dat de capaciteit van (gesloten) jeugdhulpverleningsinstellingen wordt vergroot en voorkomt dat kinderen vanwege capaciteitsgebrek worden opgesloten in een (jeugd)gevangenis.
- 8.9 De provincie draagt er zorg voor dat jeugdzorgtoezichthouders bij gevallen van kindermishandeling ook de verantwoordelijkheid hebben om zorg voor hulpbehoevende dieren te regelen indien die ook in het gezin aangetroffen worden.
- 8.10 De provincie stimuleert sociaal-maatschappelijke en educatieve taken gekoppeld aan voorlichting en educatie en stage- of leerwerkplekken, in het bijzonder bij dierenopvangcentra.

Kunst, cultuur en media

Door bezuinigingen dreigt het kunst-, cultuur- en medialandschap in Nederland verder te verschromelen. Omdat kennis van de eigen cultuur één van de grondslagen vormt voor respect voor andere culturen en omdat cultuur en media een belangrijke rol kunnen vervullen om van Nederland weer een aangenamere samenleving te maken, vindt de Partij voor de Dieren dat er juist meer geld en aandacht besteed moet worden aan deze thema's.

De Partij voor de Dieren vindt dat kunst- en cultuurbevordering beter lokaal dan provinciaal georganiseerd kan worden en dat deze daarom beter op haar plaats is bij de gemeenten. Uitzonderingen hierop zijn de regionale of provinciale publieke media en beschermde cultuurbelangen die (in ruimtelijke zin) gemeentegrens overstijgend zijn.

Maatregelen

- 8.11 De provincie bevordert dat de steun voor kunst en cultuur onder de verantwoordelijkheid van de gemeentes komt en voorkomt dat budgetten voor kunst en cultuur verminderd worden.
- 8.12 De provincie steunt dierenwelzijns-, natuur- en milieueducatie en steunt de regionale omroepen bij het uitzenden van programma's over deze thema's.

Leefbaarheid en wonen

In een omgeving die ruimtelijk op slot zit, worden grote stukken van de groene ruimte opgeofferd voor de aanleg van Vinex-locaties en andere nieuwbouwwijken. Het landelijk gebied wordt daardoor ernstig aangetast.

De Partij voor de Dieren wil dat leegstaande gebouwen beter benut worden voor doelen die overeenstemmen met het algemeen belang. Leegstaande kantoorpanden, die hiervoor geschikt zijn, moeten omgebouwd worden tot woonruimte, waardoor de woningnood en het bouwen in de huidige natuur- en agrarische gebieden wordt verminderd. Dergelijke herallocatie van de ruimte leidt tot meer woonruimte, vitalisering van dorpsgemeenschappen, aanwas van natuurgebieden en een betere benutting van infrastructuur.

Maatregelen

- 8.13 De provincie bevordert dat mensen op eigen erf kunnen bouwen ten behoeve van huisvesting van ouders of kinderen.
- 8.14 De provincie bevordert herallocatie van ruimte uit ondermeer vrijgekomen agrarische gebouwen of ombouw van leegstaande kantoorruimte.
- 8.15 De provincie werkt aan verbetering van de leefbaarheid en groenmogelijkheden in steden. Daartoe wordt vastgehouden aan het 'Recreatie om de Stad' beleid.